

Карпенко Р. В.

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Іванова М. І.

доктор економічних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Калюжна А. О.

здобувач вищої освіти
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В Україні кількість неповнолітніх віком від 14 до 18 років становить 3 029 636 осіб, що складає 7,6 % від усього населення України, що представляють значну частину трудових ресурсів, які потребують особливого вивчення та значного захисту боку держави. В своїй праці Назаров Д. В. проаналізував первинне законодавство ЄС, а саме: Договір про утворення Європейського Союзу (Маастрихтський договір), Амстердамський договір, яким вносяться поправки до договору про Європейський Союз, та Ніццький договір, При розгляді висновок, що в Україні утворена нормативно-правова база для забезпечення права людини на працю та соціального захисту громадян, які відповідає вимогам Європейської соціальної хартії (переглянутої)[9]. Окрему увагу приділив документам, що формують трудове право ЄС – Європейській соціальній хартії та Хартії Співтовариства про основні соціальні права працівників. Так, у статті 7 Європейської соціальної хартії (переглянутої), визначено, що 15 років становить мінімальний вік прийняття на, за винятком дітей, які залучаються до виконання робіт, визнаних легкими роботами, які не завдають шкоди здоров'ю дітей, їхній моралі або освіті [1;4; 3]. Відповідно до ст. 2 Кодексу законів про працю України працівники реалізують право на працю шляхом укладання трудового договору про роботу в юридичної особи, в установі, організації або з фізичною особою.

Тобто з цього випливає висновок, що найбільш поширеною формою реалізації права молоді на працю є трудовий договір. Більшість науковців стверджують, що в багатьох випадках цей договір є кінцевою метою регулю-

вання конкретних трудових відносин [2]. При укладанні трудового договору роботодавець повинен надати легкі умови праці, легку роботу. Під визнанням легкої роботи, які закріплені у КЗпП України Кисель А. визначає ту роботу, яка сприятиме посиленню гарантій захисту трудових прав неповнолітніх. До ознак такої роботи можна буде віднести наявність простих і чітко сформульованих завдань, можливість виконати таку роботу без значних фізичних зусиль, обмежену тривалість робочого дня, наявність регулярних перерв тощо[8; 10]. Зниження віку, щодо початку трудової діяльності є цілком доречною для сьогодення. Ярошенко О.М. відзначає, певні тенденції законності у зниженні віку, що фактична здатність до праці виникає навіть раніше 14 років, і немає нічого поганого у наданні можливості неповнолітнім як можна раніше брати участь у суспільно корисній праці. Це може бути корисним як для самого підлітка, позитивно вплинути на процес становлення його особистості, так і суспільству, оскільки застосування праці підлітків у сфері обслуговування, соціальної допомоги і т.д. у певній мірі допоможе ліквідувати дефіцит кадрів у цих сферах людської діяльності [13; 11].

Тривалість робочого дня чітко встановлюється діючим законодавством. ст. 51 КЗпП України встановлено, що для працівників, які не досягли вісімнадцяти років встановлена скорочена тривалість робочого часу. Зокрема, для неповнолітніх від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень, для осіб віком від 15 до 16 років та учнів віком від 14 до 15 років, які працюють протягом канікул, – 24 години на тиждень. Крім того, тривалість робочого часу учнів, які працюють протягом навчального року, не повинна перевищувати половини максимальної тривалості робочого часу, що передбачений чинним законодавством для неповнолітніх відповідного віку. Тому тривалість робочого часу, на думку Стичинської Б. С. учнів які працюють протягом навчального року у вільний від навчання час віком від 16 до 18 років, не може перевищувати 18 годин на тиждень, а для учнів 14–15 років до 16–12 годин на тиждень.

Слід відмітити, що зазначена тривалість робочого часу не є скороченою[12; 5]. Крім цього, ст. 190 КЗпП України, заборонено застосовувати працю неповнолітніх (молодше 18-ти років) на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах. В ст. 191 КЗпП України, вказано що неповнолітні приймаються на роботу виключно після попереднього медичного огляду, а надалі (до досягнення ними 21 року) щорічно підлягають такому огляду. Порядок їх проведення встановлений наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій»[5].

Ми підтримуємо думку, що будь-яка праця повинна бути законною, особливо праця неповнолітніх. Залучення дітей до незаконної праці є одним з негативних наслідків сучасної соціально-економічної ситуації. Держава повинна контролювати якомога пильніше трудові відносини неповнолітніх. Становище дітей в нашій країні погіршується і тому, що вітчизняне законо-

давство до цього часу належною мірою не гарантувало їм надійний правовий захист від жорстокої поведінки дорослих. Недостатньо розроблені правові заходи боротьби з дитячою проституцією, наркоманією та алкоголізмом[13].

Таким чином, трудові відносини між неповнолітніми особами та роботодавцями, це специфічні та особливі відносини, які потребують більшої захищеності з боку держави, тому, що однією зі сторін виступає неповнолітня особа, яка не може в силу своїх фізичних та розумових навичок конкурувати з повнолітніми особами, які мають певні спеціальності та професію. На сьогодні, діючим законодавством, ці відносини регулюються такою нормативно правовою базою: Конституції України, Кодексу законів про працю України, Закону України "Про оплату праці", Закону України "Про охорону праці", міжнародними ратифікованими Конвенціями, Хартіями, нормативно-правовими актами та локальних нормативно-правових актів підприємства: колективного договору, правил внутрішнього трудового розпорядку та ін.

1. Конституція України від 26.06.1996 № Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр>

2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 22.04.2020)

3. Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальний вік для прийому на роботу № 138, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054

4. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 07.09.2016 №994_062 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>

5. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 року №2694-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>

6. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій» від 21.05.2007 № 246 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-07>.

7. Іншин М. І. Особливості правового регулювання прийняття на роботу молоді. *Форум права*. 2009. № 1. С. 231-235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2009_1_35

8. Кисель А. Правове регулювання праці неповнолітніх URL: [DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.12>]

9. Назаров Д.В. Гармонізація законодавства України з законодавством Європейського союзу в регулювання праці молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. юридич. наук: спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» Д.В. Назаров Луганськ, 2009.

10. Особливості правового регулювання неповнолітніх. Управління Держ праці у Кіровоградській області. 2017. URL: <http://kr.dsp.gov.ua/index.php/2463-kr290517>

11. Реус О.С. Правове регулювання трудової діяльності неповнолітніх в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. юридич. наук: спец. 12.00.05 «Трудове право: право соціального забезпечення» О.С. Реус Харків, 2003

12. Сличинський Б. С. Науково-практичний коментар до законодавства України про працю Б. С. Сличинський, І. В. Зуб, В. Г. Ротань. К. : А.С.К., 2001. 1072 с.

13. Ярошенко О. Проблеми та перспективи правового регулювання зайнятості та праці молоді. *Вісник Академії правових наук України*. Х. : Право, 2004. № 4 (39). С. 205-213.